

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ

Постановка проблеми. В динаміці сучасних освітніх процесів все більше усвідомлюється фундаментальне значення професійно-педагогічної культури, яка виступає мірою і засобом творчої самореалізації особистості учителя в різних видах педагогічної діяльності і спілкуванні, спрямованих на освоєння і створення педагогічних цінностей і технологій. Індивідуальна педагогічна культура представляє собою не стільки досягнення рівня компетентності, скільки стан самооновлення особистої культурної ідентичності в постійно змінній освіті. Високо розвинута педагогічна культура визначає здібність учителя аналізувати свою діяльність, позитивно відноситись до неї, робити її предметом концептуального осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам організації навчального процесу присвячено наукові праці таких дослідників: Г.А.Артамонової, В.К.Дьяченко, Л.Десева, С.В.Жердевої, І.Казенцевої. Засоби та рівні засвоєння змісту навчального матеріалу досліджував І.Я.Лернер. Управління процесом навчання біології вивчали В.І.Бондарь, Т.А.Логвіна-Бик, О.В.Іванов О.Г.Ярошенко. Але, на жаль, усі розглянуті проблеми не є вичерпними, та потребують подальшого дослідження.

Педагогічна культура включає в себе професіоналізм учителя, який заключається в тому, що педагог володіє мистецтвом формувати у учнів готовність до продуктивного рішення задач в послідуючій системі засобами свого предмета за відведений на учбовий процес час; професіоналізм діяльності – уміння засобами свого учбового предмета розвинути особистість учнів.

Психологічна наука під *професійною адаптацією* молодого вчителя розуміє процес активної взаємодії особистості вчителя із соціальною ситуацією з метою досягнення таких відносин між ними, які найвищою мірою забезпечують ефективність педагогічної діяльності, розвиток шкільного колективу, особисту задоволеність професійною самореалізацією. При цьому важливе значення має особиста мотивація праці. Проте, як свідчать соціологічні дослідження, тільки третина професійних педагогів працює нині у школі за покликанням та свідомим бажанням, решта вимушені працювати в закладах освіти. Показником успішного процесу професійної адаптації є такий розвиток „Я-концепції” вчителя, в результаті якого відбувається злиття образу „Я” з образом „професія-вчитель”.

У психолого-педагогічній літературі можна виділити два основні напрями щодо вивчення явища адаптації. Перший знецінює роль адаптації в житті людини. другий – визнає її. Перший, за яким людина повинна бути вільною, відособленою від суспільства, його вимог і законів, пов’язаний з філософією екзистенціалізму. За другим (традиційним у психології) адаптація розглядається як форма захисного пристосування людини до соціальних вимог, як засвоєння соціальних ролей, як вихід та упередження стресової ситуації.

Методи навчання досліджували А.М.Алексюк, Ю.К.Бабанський, С.Бондар, В.І.Бондарь, О.В.Киричук та інші дослідники.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розглянути професійну адаптацію та компетентність як інтегральні складові професійної-особистісної якості майбутнього вчителя біології. Ми виходили з припущення, що врахування сучасних аспектів професійної підготовки вчителя, професійна адаптація вчителя біології, методична підготовка вчителя біології при вивченні біологічних дисциплін та психокорекція особистих якостей вчителя біології дає можливість повністю сформуванню професійні якості педагога.

Завдання дослідження:

1. Розглянути професійну адаптацію вчителя біології.
2. Визначити сучасні аспекти професійної підготовки вчителя біології.
3. Розробити модель підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології, яка включає в себе різні види компетентностей.
4. Провести психолого-педагогічне дослідження з майбутніми вчителями біології (студентами 4 курсів хіміко-біологічного та природничо-географічного факультетів).

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукове педагогічне дослідження виконано у відповідності з науковою темою кафедри ботаніки та садово-паркового господарства „Методика підготовки студентів до викладання природничих дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах” (Державний реєстраційний номер 01080004397 відділу держреєстрації УкрІНТЕІ, лист № 06/643 від 03.04.2008 року, м. Київ).

Динамізм сучасного розвитку за наявності всіх ознак ґрунтовної соціальної деформації суспільного життя, деградації, розпаду таких основних інститутів регулювання соціального життя, як ціннісні орієнтації, норми, відносини, системи соціального управління породжує стан психологічної незахищеності та є особливо вражаючим для молоді, зайнятої у різних галузях суспільне необхідної праці. Надзвичайно гостро на цю ситуацію реагують учителі [2]. Молоді вчителі стикаються з цілою низкою проблем. Перш за все це суб'єктивний стан напруги та незадоволеності, котрі викликані як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками трудової діяльності. Він обумовлений ступенем підготовки до роботи та стабільності соціальної ситуації в країні. Успішне вирішення завдань реформування освіти залежать від роботи вчителя, його професійної підготовки. Перші 3-5 років роботи вчителя, котрі називають періодом професійної адаптації, є найбільш відповідальними у творчій біографії. Саме у цей період учорашній випускник потрапляє в умови, які дуже відрізняються від умов студентського життя. Професійна конкуренція, численні нестандартні педагогічні ситуації, які потребують швидких рішень, новий колектив, керівництво, вимоги – все це викликає розгубленість, а інколи тяжкі розчарування, відмову від педагогічної діяльності або зміну місця педагогічної роботи, негативне ставлення до своєї професії. Співпраця адміністрації школи, шкільного психолога, всього педагогічного колективу з молодим учителем за добу його професійної адаптації допоможе уникнути таких негативних явищ, як нестабільність педагогічних кадрів, їх плінність,

повільне зростання педагогічної майстерності, конформізм, авторитарний або анархічний стиль їхньої діяльності *професійною адаптацією* молодого вчителя [4]. Дослідники вважають, що процес професійної адаптації варто розглядати в його об'єктивних та суб'єктивних аспектах, а саме:

- 1) з позиції об'єкту професійної адаптації молодого вчителя – це нова соціальна ситуація розвитку фахівця, тобто система відносин між фахівцем та соціальною дійсністю;
- 2) з позиції суб'єкту адаптації – заміна емоційної напруги оперативною шляхом ідентифікації завдяки спільності певних рис, ознак, через сприйняття та перетворення стереотипів;
- 3) з позиції змісту адаптації – її структурні елементи (виробничо-технологічні, соціально-психологічні, особистісні), а також об'єктивні (характер, режим, умови педагогічної діяльності) і суб'єктивні (почуття задоволеності працею) фактори; спосіб (провідна діяльність у вигляді праці, спілкування, самодіяльності); хід (процес формування уявлень про ситуативну та бажану реальність) та результат (професійна майстерність, особистісний зміст педагогічної діяльності) [6; 7; 8].

Показчиком успішного процесу професійної **адаптації** є такий **розвиток** „Я-концепції” вчителя, в результаті якого відбувається злиття образу „Я” з образом „професія-вчитель”. Якщо цей процес буде руйнувати особисту „Я-концепцію”, то період професійної адаптації не зможе привести до позитивного результату. Як уникнути небажаних трансформацій „Я-концепції” молодого педагога? Колегам, адміністрації навчального закладу варто дотримуватися певної „техніки безпеки”. Це, перш за все, плановість роботи та плановість відвідування уроків. Учитель має заздалегідь знати мету та час відвідування уроку, чіткі критерії оцінювання своєї діяльності та рівня педагогічної майстерності. Під час спілкування керівник забезпечує атмосферу довіри та розкнутості. Особливо важливим є уникнення невербальних сигналів комунікації, які можна інтерпретувати як негативну оцінку діяльності вчителя (опускання повік, іронічна посмішка, хмурення брів, відвертання або відкидання голови, наморщування носа тощо). Аналіз уроку має відбуватися того ж самого дня за умов конфіденційної бесіди. Слід зважати на те, що будь-яка людина береже звичний для себе рівень самооцінки і дуже чутливо (відверто або приховано) реагує на спроби (умисні чи ненавмисні) знизити її уявлення про саму себе.

Результати досліджень свідчать: неприйняття нас іншими знижує нашу самооцінку, посилюючи запопадливість заслужити схвалення. Найдійовіший спосіб підтримати творчий настрій учителя – схвалення та добре слово. На професійне самоствердження, зміцнення професійного образу „Я-вчитель” впливає оприлюднення оцінного ставлення керівника до виявлених позитивних змін через наказ по школі, засідання педагогічної ради. Зауваження бажано робити віч-на-віч. Неприпустимою, зрозуміло, є критика вчителя у присутності батьків або учнів. До того ж не варто нехтувати і таким засобом сприятливого впливу на „Я-концепцію” молодого педагога, як репрезентація керівником власного педагогічно-методичного потенціалу. Тут важливий не високий рівень

педагогічної майстерності керівника, його методичної обізнаності чи педагогічної результативності (це може навіть сприйматися деякими вчителями за сигнал: „Я – менш вмільй”, знизити рівень самооцінки), а вияв взаємодовіри, відкритості, взаємозближення в соціально-рольових позиціях керівника та педагога. Отже, професійній адаптації молодого вчителя допомагає така модель поведінки керівника школи, яка передбачає індивідуальний підхід до кожного підлеглого і всіляку підтримку його творчості, прагнення до самореалізації. Численні дослідження показали, що на задоволеність працею суттєво впливають три фактори. На перше місце висувається рівень професіоналізму. Професійне зростання збагачує особистість та є важливим компонентом її розвитку, отже поступ у педагогічній діяльності молодого вчителя сприятиме його соціалізації. Професійна адаптація визначається також участю молодого спеціаліста у вирішенні актуальних для педагогічного колективу завдань, це посилює самоконтроль, сприяє розумінню професійних проблем. Третій фактор – взаємини в колективі. Значною мірою вони залежать від самого вчителя, його внеску у створення психологічно комфортного мікроклімату. Отже, професійна адаптація молодого вчителя передбачає його цілеспрямовану діяльність відповідно до максимальної задоволеності своєю працею з одного боку, а з іншого – тісну співпрацю з керівництвом та колегами. Зміст поняття педагогічної майстерності в умовах впровадження інформаційних технологій розширюється й поглиблюється. Слід зазначити, що саме українські педагоги й психологи показали, що педагогічна майстерність передбачає розвиток не лише техніки, а й елементи мистецької дії, здатність до міжособистісного спілкування, високий рівень організації взаємодії в навчанні. Ми вважаємо, що професійна компетентність – це якість особистості, яка дає змогу фахівцеві максимально ефективно здійснювати свою діяльність, а також сприяє його саморозвитку і самовдосконаленню.

Нами була запропонована *модель підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології*, яка включає в себе різні види компетентностей, які представлено на рисунку 1:

Я – ПЕДАГОГ, майбутній учитель біології:

1. Інформаційна компетентність.
2. Психолого-педагогічна компетентність.
3. Соціальна компетентність.
4. Інтелектуальна компетентність.
5. Управлінська компетентність.
6. Автономізаційна компетентність.
7. Методична компетентність.

Розглянемо кожний з видів компетентностей, представлених у моделі підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології.

1. Інформаційна компетентність. Майбутній вчитель повинен володіти інформаційними технологіями, уміти визначати необхідні джерела інформації, працювати з ними.

2. Психолого-педагогічна компетентність. Учитель має бути здатним до використання психологічних, педагогічних та біологічних знань в організації взаємодії в освітній діяльності.
3. Соціальна компетентність. Це комунікативні навички вчителя, культура його міжособистісних відносин, уміння працювати в команді, здатність до мотивації та переконання, уміння уникати конфліктів, а в разі потреби розв'язувати їх.
4. Інтелектуальна компетентність. Вчитель має брати участь у науково-експериментальній, дослідній роботі, працювати з науковою літературою.
5. Управлінська компетентність. Організація власної діяльності, діяльності учнів у навчально-виховному процесі; оцінка педагогічного процесу і його результатів.
6. Автономізаційна компетентність. Здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, аналізу результативності педагогічної діяльності; виявлення принципів, гнучкості мислення.
7. Методична компетентність. Майбутній педагог повинен знати методику викладання біології, педагогіку як основу професіоналізму, педагогічні технології, уміти визначати та конструювати сучасні педагогічні проекти, узагальнювати досвід роботи.

На попередньому етапі психолого-педагогічного експерименту, до проведення педагогічної практики у загальноосвітніх навчальних закладах у 2010-2011 році було організовано анкетування студентів 4 курсу хіміко-біологічного та природничо-географічного факультету Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Студенти, тобто майбутні вчителі біології, визначали у себе наявність різних видів компетентностей, які, на їх думку їм притаманні та вже сформовані під час вивчення дисциплін на 1-4 курсах у вищому навчальному закладі. У дослідженні брало участь 88 студентів обох факультетів.

На хіміко-біологічному факультеті брало участь в анкетуванні 68 студентів:

- (11 студентів), які навчаються на спеціальностях „Біологія-хімія”;
- (12 студентів) „Хімія-біологія”;
- (45 студентів) „Біологія-практична психологія”.

На природничо-географічному факультеті в анкетуванні та дослідженні приймало участь 20 студентів спеціальності „Географія-біологія”.

Основний етап психолого-педагогічного експерименту тривав 2 місяці (8 тижнів): січень та лютий 2011 року (педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах освіти України).

В таблиці 1 представлено результати анкетування студентів до проведення психолого-педагогічного дослідження.

Результати анкетування студентів до експерименту

№	Види компетентностей	Хіміко-біологічний факультет		Природничо-географічний ф-т	
		кільк. студ.	%	кільк. студ.	%
1.	Інформаційна	52	77	16	80
2.	Психолого-педагогічна	63	93	20	100
3.	Соціальна	65	96	19	95
4.	Інтелектуальна	45	66	16	80
5.	Управлінська	51	75	4	20
6.	Автономізаційна	15	22	6	30
7.	Методична	60	88	12	60

Під час педагогічної практики студенти самостійно виконували обов'язки вчителів біології у навчально-виховному процесі, здійснювали навчальну, наукову, методичну, організаційну, виховну та інші види робіт. Вчителі біології шкіл, де студенти проходили педагогічну практику допомагали їм, а також студенти отримували допомогу з боку викладачів вищого навчального закладу (поради, консультації, перевірка документації та конспектів уроків, проведення позакласної та позаурочної роботи та інше).

Під час педагогічної практики студенти також виконували різні функції вчителя біології, повноту використання яких оцінювали після проведення педагогічної практики (таблиця 2).

Виконання майбутніми вчителя біології різних функцій під час проходження педагогічної практики

№	Функції роботи вчителя	Хіміко-біологічний факультет		Природничо-географічний ф-т	
		кільк. студ.	%	кільк. студ.	%
1.	Планування	60	88	19	95
2.	Організаційна	52	77	20	100
3.	Діагностична	15	22	12	60
4.	Прогностична	2	3	5	25
5.	Моделююча	5	7	16	80
6.	Управлінська	15	22	10	50
7.	Методична	60	88	15	75
8.	Коригуюча	8	12	5	25
9.	Пропагандистська	20	30	18	90
10.	Контрольно-інформаційна	50	74	16	80
11.	Оцінювальна	63	93	20	100

За представленими результатами ми бачимо, що найбільш складною для студентів як хіміко-біологічного, так і природничо-географічного факультетів, виявляється діагностична, прогностична, моделююча, управлінська та коригуюча функції в роботі вчителя біології. Найменший відсоток студентів виконували їх під час педагогічної практики.

На заключному етапі психолого-педагогічного експерименту, який здійснювався після завершення педагогічної практики, було підсумовано результати практики та заповнено анкети про види компетентностей, які студенти дійсно використовували, або взагалі не використовували під час педагогічної практики.

Ми отримали такі результати, що представлено в таблиці 3.

Як свідчать результати дослідження, змінилися позиції різних видів компетентностей у студентів, а саме:

1. На хіміко-біологічному факультеті збільшилася кількість студентів з інформаційною функцією на 3 студента (4%), з психолого-педагогічною функцією – на 12 студентів (18%).

2. В той же час спостерігається на хіміко-біологічному факультеті зменшення студентів з такими функціями: соціальної – на 13 студентів (19%), інтелектуальної – на 14 студентів (21%), управлінської – на 36 студентів (53%), автономізаційної – на 5 студентів (7%), методичної – на 14 студентів (21%).

3. На природничо-географічному факультеті ми спостерігаємо збільшення студентів з такими функціями, як: інформаційної – на 2 студента (10%), інтелектуальної – на 2 студента (10%), управлінська – на 6 студентів (30%), автономізаційна – на 1 студента (5%), методична – на 3 студента (15%).

4. На природничо-географічному факультеті відбулося зменшення на таких видах компетентностей: психолого-педагогічна – на 5 студентів (25%), соціальна – теж 5 студентів (25%).

Таблиця 3

Результати анкетування студентів після експерименту

№	Види компетентностей	Хіміко-біологічний факультет		Природничо-географічний ф-т	
		кільк. студ.	%	кільк. студ.	%
1.	Інформаційна	56	82	18	90
2.	Психолого-педагогічна	65	96	15	75
3.	Соціальна	52	76	14	70
4.	Інтелектуальна	31	46	18	90
5.	Управлінська	15	22	10	50
6.	Автономізаційна	10	15	7	35
7.	Методична	46	68	15	75

Таким чином, під час проходження педагогічної практики ми бачимо різницю між очікуваними результатами студентів та дійсними результатами практики. Це підводить нас до висновку, що деякі студенти зовсім не володіють

певними видами компетентностей, які вже повинні бути сформованими на 4 курсі навчання під час вивчення основних дисциплін. Деякі студенти переоцінюють власні можливості та присвоюють собі ті види компетентностей, які і не мають взагалі, про це свідчать отримані результати.

Проведене психолого-педагогічне дослідження не є вичерпним та потребує подальшої роботи з цими же студентами, які у наступному 2011-2012 навчальному році будуть навчатися на 5 курсі, та проходити виробничу педагогічну практику (8 тижнів) у загальноосвітніх навчальних закладах. Для подальших розрахунків необхідно використовувати математичні формули та метод моделювання навчального процесу, але це складний процес, тому що студенти проходять педагогічну практику в різних школах, у різних областях, у школах різного рівня знань та статусу навчальних закладів.

Таким чином, ми підтвердили необхідність розробки та впровадження в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького моделі підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології, яка включає в себе різні види компетентностей.

Висновки. 1. Під професійною адаптацією молодого вчителя розуміє процес активної взаємодії особистості вчителя із соціальною ситуацією з метою досягнення таких відносин між ними, які найвищою мірою забезпечують ефективність педагогічної діяльності, розвиток шкільного колективу, особисту задоволеність професійною самореалізацією. При цьому важливе значення має особиста мотивація праці. Професійна адаптація молодого вчителя – це складний динамічний процес досконалого освоєння професії та оволодіння педагогічною майстерністю. Адаптація у цілому визначається широтою, інтенсивністю та іншими особливостями спілкування вчителя в своєму професійному середовищі. За допомогою спілкування вчитель не лише передає учням певні знання, а формує їх світогляд, ідеали, особистість. Лише через власне емоційне переживання ситуації спілкування вчитель може досягти продуктивних результатів, що виявляються в особистісному розвитку. Застосування групових методів психокорекції особистісних якостей молодого педагога виявилось результативним у контексті завдань його професійної адаптації.

2. Педагогічна освіта на всіх рівнях має бути спрямована: на усвідомлення вчителем тенденцій розвитку швидкозмінного світу, розуміння потреби сприймати зміни, змінюватися самому, готувати учнів до дорослого життя; на формування в учителя вмінь і навичок навчатися протягом життя; на розвиток інформаційної культури вчителя; на розвиток творчих якостей особистості вчителя; розуміння, що наслідки педагогічної праці безпосередньо залежать від рівня педагогічної майстерності вчителя.

Сучасні аспекти професійної підготовки вчителя біології наступні:

а) Розширення й поглиблення знання в умовах швидкозмінного світу відбувається як на професійному рівні людини, так і на рівні її життєдіяльності.

б) Усвідомлення тенденцій розвитку швидкозмінного світу, розуміння потреби змінюватися й сприймати зміни вимагає від учителя готовності до навчання протягом життя. Мотиваційна й операційна готовність на

особистісному й діяльнісному рівнях до неперервного самовдосконалення є запорукою ефективної педагогічної діяльності вчителя, його відповідності як професіонала умовам сьогодення.

в) Реалізувати ідею неперервності педагогічної освіти можна за допомогою нових інформаційних технологій.

г) Особливої уваги в підготовці вчителя для роботи у швидкозмінному світі потребує розвиток його творчих якостей, формування готовності до педагогічної творчості.

д) В умовах модернізації системи освіти на засадах особистісно орієнтованої парадигми важливого значення набуває розуміння вчителем того, що наслідки педагогічної праці безпосередньо залежать від рівня його майстерності.

3. В Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького була запропонована автором модель підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології, яка включає в себе різні види компетентностей: „Я – ПЕДАГОГ, майбутній вчитель біології”: інформаційна компетентність, психолого-педагогічна компетентність, соціальна компетентність, інтелектуальна компетентність, управлінська компетентність, автономізаційна компетентність, методична компетентність.

4. У психолого-педагогічному дослідженні брало участь 88 студентів 4 курсу хіміко-біологічного та природничо-географічного факультетів МПДУ імені Богдана Хмельницького (2010-2011 навчальний рік). Таким чином, під час проходження педагогічної практики ми бачимо різницю між очікуваними результатами студентів та дійсними результатами практики. Це підводить нас до висновку, що деякі студенти зовсім не володіють певними видами компетентностей, які вже повинні бути сформованими на 4 курсі навчання під час вивчення основних дисциплін. Деякі студенти переоцінюють власні можливості та присвоюють собі ті види компетентностей, які і не мають взагалі, про це свідчать отримані результати.

Під час проходження психолого-педагогічної практики була повністю підтверджена гіпотеза дослідження про те, що врахування сучасних аспектів професійної підготовки вчителя, професійна адаптація вчителя біології, методична підготовка вчителя біології при вивченні біологічних дисциплін та психокорекція особистих якостей вчителя біології дає можливість повністю сформуванню професійні якості педагога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артамонова Г.А. Коллективный способ обучения – новая педагогическая технология / Г.А.Артамонова, В.Н.Сачкова // Биология в школе. – 2008. – №6. – С. 25-27.
2. Жердева С.В. Монолог о наблевшем / С.В.Жердева // Биология в школе. – 2008. – № 7. – С. 30-32.
3. Иванов О.В. Мониторинг якості природничої освіти / О.В.Іванов // Біологія і хімія в школі. – 2009. – № 3-4. – С. 19-20.
4. Киричук О.В. Концепція організації навчально-виховного процесу в школі розвитку / О.В.Киричук // Рідна школа. – 1994. – № 6. – С. 15-18.

5. Лернер И.Я. Способы и уровни усвоения содержания образования / И.Я.Лернер // Биология в школе. – 2008. – № 2. – С. 62-64.
6. Логвіна-Бик Т.А. Навчання біології та розвиток розумової діяльності учнів/ Т.А.Логвіна-Бик // Біологія і хімія в школі. – 1997. – № 3. – С. 34-37.
7. Логвіна-Бик Т.А. Педагогічне керівництво диференційованим навчанням предметів природничого циклу учнів старших класів // Нові технології навчання: [Наук. – метод. збірник] / Редкол.: В.О.Зайчук (гол. ред.) та ін. / Т.А.Логвіна-Бик. – К.: ІСДО. – 1996. – Вип. 16. – С. 160-173.
8. Логвіна – Бик Т.А. Управління процесом навчання біології // Педагогіка та психологія: [Зб. наук. праць]. – Вип. 5. / Т.А.Логвіна – Бик. – Харків: Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди, 1997. – С. 73-78.
9. Ярошенко О.Г. Проблеми групової навчальної діяльності школярів: Дидактико – методичний аспект / О.Г.Ярошенко. – К.: Станиця, 1999. – 245 с.
10. Ярошенко О.Г. Навчальне спілкування як чинник активізації пізнавальної діяльності школярів / О.Г.Ярошенко // Біологія і хімія в школі. – 2009. – № 4. – С. 15-18.

АНОТАЦІЯ

Логвіна-Бик Т.А. Професійна адаптація майбутнього вчителя біології. Стаття присвячена проблемам професійної адаптації майбутніх учителів біології, яка розглядається як інтегральна складова професійно-особистісної якості майбутнього вчителя біології. В роботі представлено модель підготовки сучасного професійно-компетентного вчителя біології, та результати психолого-педагогічних досліджень за результатами педагогічної практики студентів 4 курсу.

Ключові слова: професійна адаптація, модель підготовки вчителя біології, Я-концепція.

АННОТАЦИЯ

Логвина-Бык Т.А. Профессиональная адаптация будущего учителя биологии. Статья посвящена проблемам профессиональной адаптации будущих учителей биологии, которая рассматривается как интегральная составляющая профессионально-личностного качества будущего учителя биологии. В работе представлена модель подготовки современного профессионально-компетентного учителя биологии, и результаты психолого-педагогических исследований по результатам педагогической практики студентов 4 курса.

Ключевые слова: профессиональная адаптация, модель подготовки учителя биологии, Я-концепция.

SUMMARY

Logvina-Byk T.A. Professional adaptation of future teacher of Biology. Article deals with problems of professional adaptation of prospective teachers of biology, which is regarded as an integral component of professional and personal qualities of future teachers of biology. This paper presents a model of a modern vocational

training of a competent teacher of biology, and the results of psychological and educational research based on practice teaching 4-year students.

Key words: *occupational adaptation model of training teachers of biology, self-concept.*

УДК 378.02-047.22

Москаленко А.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ З ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ

Постановка проблеми. Духовно-інтелектуальне відродження українського народу, визначення пріоритету людини та переосмислення загальнолюдських цінностей потребують пошуку інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, впровадження сучасних педагогічних технологій, що сприятимуть розв'язанню освітніх проблем в умовах державотворення України.

Ефективність вирішення цих завдань знаходиться у прямій залежності від рівня професійної компетентності викладача вищого навчального закладу. Саме високо компетентний викладач є основним генератором формування цілісної гармонійної фахівця.

Виходячи з означених потреб, постала гостра необхідність, продиктована соціальним замовленням системи методичної роботи вищого навчального закладу щодо підвищення професійної компетентності викладачів в умовах вищого навчального закладу.

Професійна підготовка викладача вищого навчального закладу є процесом, який не має чітких часових меж. Їй притаманні специфічні характеристики й особливості. Педагогічна діяльність обумовлює необхідність постійного вдосконалення та самовдосконалення викладача, приведення його професійної компетентності у відповідність із вимогами оновленої вищої школи.

Вагома, а на нашу думку й визначальна, роль у забезпеченні інтенсивного розвитку особистісного потенціалу, зростання професійної компетентності викладача відводиться системі методичної роботи вищого навчального закладу, котра має можливість для навчання викладачів без відриву від основної роботи; розгортається на фоні педагогічного та життєвого досвіду викладача, триває протягом усієї його педагогічної діяльності, покликана збагачувати інтелектуально й культурно, найповніше задовольняти різноманітні освітні потреби викладачів вищої школи.

Основою діяльності викладача вищого навчального закладу, його професійної придатності є рівень професійної компетентності, що базується на оволодінні професійно значущими вміннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації методичної роботи в закладах освіти віддавна привертала увагу дослідників.